

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Innviðaráðuneyti
Sölvhólsstötu 7
101 Reykjavík

miðvikudagur, 2. ágúst 2023
MÍ202307-0090/ 0.01 / R.L.

<p>Aðalskrifstofa
Suðurgata 39 101 Reykjavík
(354) 570 13 00
www.minjastofnun.is
Kennitala: 440113-
0280</p>

Efni: Áform um frumvarp til laga um breytingu á lögum um skipulag haf- og strandsvæða nr. 88/2018

Minjastofnun Íslands vekur athygli á að lög nr. 80/2012 um menningarminjar (minjalög) voru samþykkt árið 2012 og tóku gildi 1. janúar 2013. Á þeim tíma var ekki til skipulag haf- og strandsvæða en lög þess efnis voru samþykkt árið 2018. Jafnframt að frá setningu laga um skipulag haf- og strandsvæða hefur málaflokkur menningarminja verið fluttur í umhverfis, orku og loftslagsráðuneyti.

Mikið af friðuðum menningarminjum er að finna við strendur landsins. Á hafsbótnei kringum landið eru jafnframt þúsundir skips- og bátsflaka sem njóta friðunar.

Tryggja þarf formlega aðkomu Minjastofnunar að vinnu við skipulag haf- og strandsvæða svo stofnunin geti rækt sitt lögbundna hlutverk að skila íslenskum menningararfi óspilltum til komandi kynslóða.

Í 6. gr. laga um skipulag haf- og strandsvæði nr. 88/2018 er Minjastofnun tiltekin sem einn af ráðgefandi aðilum svæðisráða og Skipulagsstofnunar um atriði sem undir lögin heyra. Mikilvægt er að slík aðkoma sé formfest, t.a.m. í vinnulagi Skipulagsstofnunar við meðferð þessarar gerðar skipulagsmála. Jafnframt mætti hugsa sér að umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneyti skipi fulltrúa menningarminja í hvert svæðisráð.

Skrá þarf menningarminjar við strendur landsins og einnig eftir atvikum neðansjávar í tengslum við skipulagsgerð. Skráning menningarminja er forsenda lögbundinnar varðveislu þeirra.

Í samræmi við a. og c. lið 1. mgr. 11. gr. minjalaganna hefur Minjastofnun það hlutverk að annast framkvæmd minjavörslu í samræmi við ákvæði laganna. Í því hlutverki felist m.a. að hafa eftirlit með fornleifum í landinu og setja reglur um og hafa yfirumsjón með skráningu friðaðra og friðlýstra menningarminja. Á fyrstu stigum hverrar skipulagsgerðar haf- og strandsvæða mun Minjastofnun ákvarða umfang þeirrar fornleifaskráningar, sem og

Rúnar Leifsson
Forstöðumaður
runar@minjastofnun.is

eftir atvikum skráningar friðaðra húsa- og mannvirkja, sem ráðast þarf í vegna skipulagsvinnunnar.

Í 1. mgr. 3. gr. minjalaganna kemur fram að fornminjar samkvæmt lögum þessum séu annars vegar forngripir og hins vegar fornleifar. Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. laganna þá teljist til forngripa lausamunir 100 ára og eldri sem menn hafi notað eða mannaverk séu á og fundist hafa í eða á jörðu eða jökli, í vatni eða sjó. Skip og bátar frá því fyrir 1950 teljist til forngripa. Til forngripa teljist einnig leifar af líkömum manna og hræjum dýra sem finnast í fornleifum. Þá segir í 3. mgr. ákvæðisins að fornleifar teljist hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafi gert eða mannaverk séu á og eru 100 ára og eldri. Í samræmi við i. lið 3. mgr. 3. gr. þá myndi skipsflak, eða hluti þess, á hafsbotni teljast vera fornleif en ekki forngripur.

Eins og fram kemur skýrt í bæði 2. og 3. mgr. 3. gr. og 1. mgr. 24. gr. minjalaganna þá nær gildissvið þeirra til forngripa og fornleifa í sjó. Í 2. gr. c. í lögum nr. 41/1979 um landhelgi, aðlægt belti, efnahagslögsögu og landgrunn kemur fram að brottám muna sem séu fornleifafræðilegs eðlis og sögulegs eðlis af hafsbotni innan aðlæga beltisins án heimildar íslenskra stjórnvalds teljist vera brot á lögum og reglum sem um slíkt gildi á Íslandi.

Telur Minjastofnun því augljóst að gildissvið laga nr. 80/2012, og þar með valdheimildir stofnunarinnar, nái til aðlæga beltisins. Þá liggur fyrir, sbr. 21. laganna, að það er ekki heimilt að fjarlægja, skemma eða á annan hátt hrófla við fornminjum í sjó án leyfis Minjastofnunar Íslands. Það er alveg ljóst að stofnuninni er ekki kleift að framkvæma hlutverk sitt samkvæmt lögum nema svæði séu skráð og nær það jafnframt til svæða utan netlaga. Það færi t.a.m. þvert gegn markmiðum laganna ef heimilt væri að gefa út leyfi til framkvæmda án skráningar svæðisins. Að öðrum kosti væri framkvæmdaraðila einnig ókleift að forðast það að raska fornminjum sem kunna að leynast á svæðinu, sem væri bæði ólöglegt og refsivert.

Samkvæmt 2. mgr. 16. gr. minjalaga skal sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög standa straum af kostnaði við skráninguna, einnig að ríkissjóður skuli bera kostnað af skráningu sem fer fram innan þjóðlendu nema um annað hafi verið samið.

Virðingarfyllst,

Rúnar Leifsson
Forstöðumaður